

УДК 343.341

DOI <https://doi.org/10.32782/klj-2026-9.06>

УЧАСТЬ ГРОМАДСЬКОСТІ У ЗАХОДАХ ЩОДО ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ: ПІДСУМКИ РЕАЛІЗАЦІЇ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ СТРАТЕГІЇ 2021-2025 РОКІВ

Кравченко Михайло Георгійович,

доктор юридичних наук, старший дослідник,
професор кафедри теоретичної юриспруденції

Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

ORCID ID: 0000-0002-3909-4599

Артемова Лілія Миколаївна,

секретар правління ГО «Спротив»;

студентка ЮПУ 502

Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

ORCID ID: 0009-0008-0143-5643

Стаття присвячена дослідженню участі громадськості у заходах щодо запобігання корупції в Україні. Підсумки реалізації Антикорупційної стратегії 2021–2025 років проаналізовано крізь призму досвіду ГО «Спротив», яка є антикорупційною громадською організацією із значним практичним досвідом.

Методологічною основою дослідження стали: формально-юридичний метод, метод правового моделювання та метод узагальнення емпіричних даних. Їхнє застосування дало змогу розглянути досліджувану проблематику не тільки з теоретичної точки зору та з позиції існуючого законодавчого регулювання залучення громадськості до заходів щодо запобігання корупції в Україні, а також проаналізувати її з позиції тих практичних проблем, з якими стикаються антикорупційні громадські організації у щоденній практичній діяльності.

Теоретичну базу дослідження склали публікації вітчизняних науковців, присвячені проблемам залучення громадськості до протидії корупції в Україні.

Нормативно-правову основу дослідження склав профільний Закон України «Про запобігання корупції» та Закон України «Про засади державної антикорупційної політики на 2021–2025 роки». Їхній аналіз дав змогу з'ясувати засади правового регулювання участі громадськості у протидії корупції в Україні, а також заплановані на 2021–2025 роки цілі та завдання в межах реалізації державної антикорупційної політики України, які б сприяли підвищенню ефективності діяльності інституцій громадянського суспільства у сфері протидії корупції в Україні.

Емпіричну базу дослідження становить досвід ГО «Спротив» як антикорупційної громадської організації, яка спрямовує свою діяльність на протидію корупції в Україні.

Здійснене дослідження дало змогу констатувати, що у сфері участі громадськості в заходах щодо запобігання корупції накопичилася значна кількість системних проблем, які потребують свого нагального вирішення. Йдеться про формальний характер взаємодії між органами влади та громадськими організаціями; неналежний рівень доступу громадськості до публічної інформації; протидію законній діяльності антикорупційних громадських організацій, затягування у розгляді справ у судах; неефективну взаємодію громадськості та антикорупційних органів тощо.

Комплексне вирішення зазначених та інших проблем залучення громадськості до заходів щодо запобігання корупції можливе через діалог держави з антикорупційними громадськими організаціями. Саме зворотний зв'язок від інститутів громадянського суспільства дасть змогу, з одного боку, краще визначити коло існуючих проблем у цій сфері, а з іншого – перевірити на практиці дієвість тих організаційних та правових рішень, які пропонуються для їхнього подолання. Крім того, важливим кроком розв'язання актуальних проблем участі громадськості в заходах щодо запобігання корупції є належне їх відображення у завданнях майбутньої Антикорупційної стратегії на 2026–2030 роки.

Ключові слова: *участь громадськості, запобігання корупції, антикорупційна політика, Антикорупційна стратегія 2021–2025 років, інституції громадянського суспільства, громадський контроль, прозорість публічного управління, доступ до публічної інформації, антикорупційні органи, взаємодія держави та громадськості.*

Kravchenko Mykhailo, Artemova Lilia. Public participation in anti-corruption measures: findings from the implementation of the Anti-Corruption Strategy 2021–2025

This article examines public participation in anti-corruption initiatives in Ukraine. The outcomes of the implementation of the 2021–2025 Anti-Corruption Strategy are analysed through the lens of the experience of the NGO 'Sprovit', an anti-corruption civil society organisation with significant practical experience.

The methodological basis of the study comprised the formal-legal method, the method of legal modelling, and the method of generalising empirical data. Their application made it possible to examine the subject matter not only from a theoretical perspective and from the standpoint of existing legislative regulation of public engagement in anti-corruption measures in Ukraine, but also to analyse it from the perspective of the practical challenges faced by anti-corruption civil society organisations in their day-to-day activities.

The theoretical basis of the study was formed by publications by Ukrainian scholars devoted to the issues of public engagement in combating corruption in Ukraine.

The legal framework of the study was formed by the relevant Law of Ukraine 'On the Prevention of Corruption' and the Law of Ukraine 'On the Principles of State Anti-Corruption Policy for 2021–2025'. Their analysis made it possible to identify the principles of legal regulation of public participation in the fight against corruption in Ukraine, as well as the goals and objectives planned for 2021–2025 within the framework of the implementation of Ukraine's state anti-corruption policy, which would contribute to enhancing the effectiveness of civil society institutions in the field of anti-corruption in Ukraine.

The empirical basis of this study is the experience of the NGO 'Sprovit' as an anti-corruption civil society organisation dedicated to combating corruption in Ukraine.

The study has revealed that a significant number of systemic problems have accumulated in the area of public participation in anti-corruption measures, which require urgent resolution. These include: the formal nature of interaction between government bodies and civil society organisations; inadequate public access to public information; obstruction of the lawful activities of anti-corruption civil society organisations; delays in the adjudication of cases in the courts; and ineffective interaction between the public and anti-corruption bodies, amongst others.

A comprehensive solution to these and other problems concerning public engagement in anti-corruption measures is possible through dialogue between the state and anti-corruption civil society organisations. It is precisely this feedback from civil society institutions that will make it possible, on the one hand, to better identify the range of existing problems in this area and, on the other, to test in practice the effectiveness of the organisational and legal solutions proposed to address them. Furthermore, an important step towards resolving the current challenges of public participation in anti-corruption measures is to ensure they are properly reflected in the objectives of the forthcoming Anti-Corruption Strategy for 2026–2030.

Key words: *public participation, corruption prevention, anti-corruption policy, Anti-Corruption Strategy 2021–2025, civil society organisations, public oversight, transparency in public administration, access to public information, anti-corruption bodies, interaction between the state and the public.*

Постановка проблеми. Окреме місце серед суб'єктів, які здійснюють діяльність щодо запобігання корупції в Україні, належить інституціям громадянського суспільства. Закон України «Про запобігання корупції» заклав механізм залучення таких інституцій до формування та реалізації антикорупційної політики України. Так, згідно зі ст. 21 цього Закону громадські об'єднання, їхні члени та уповноважені представники мають змогу: 1)

повідомляти про виявлені факти вчинення корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, реальний, потенційний конфлікт інтересів спеціально уповноваженим суб'єктам у сфері протидії корупції; 2) запитувати та одержувати від державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування інформацію про діяльність щодо запобігання корупції; 3) проводити, замовляти проведення громадської анти-

корупційної експертизи нормативно-правових актів та проектів нормативно-правових актів, подавати за результатами експертизи пропозиції до відповідних органів, отримувати від відповідних органів інформацію про врахування поданих пропозицій; 4) брати участь у парламентських слуханнях та інших заходах з питань запобігання корупції; 5) вносити пропозиції суб'єктам права законодавчої ініціативи щодо вдосконалення законодавчого регулювання відносин, що виникають у сфері запобігання корупції; 6) проводити, замовляти проведення досліджень, у тому числі наукових, соціологічних тощо, з питань запобігання корупції; 7) проводити заходи щодо інформування населення з питань запобігання корупції; 8) здійснювати громадський контроль за виконанням законів у сфері запобігання корупції з використанням при цьому таких форм контролю, які не суперечать законодавству; 9) здійснювати інші не заборонені законом заходи щодо запобігання корупції [1]. Таким чином, інституціям громадянського суспільства надають широкі можливості щодо долучення до запобігання корупції в Україні.

Водночас Антикорупційна стратегія на 2021–2025 роки констатує низку проблем, пов'язаних із залученням громадськості до заходів щодо запобігання корупції в Україні. Серед них: 1) зусилля органів державної влади, органів місцевого самоврядування та громадськості щодо протидії корупції в Україні недостатньо скоординовані; 2) до підготовки проектів нормативно-правових актів, а також пропозицій щодо внесення змін до чинних нормативно-правових актів з метою зменшення або повного усунення корупціогенних факторів недостатньо залучаються інституції громадянського суспільства; 3) наявні проблеми здійснення громадського контролю за діяльністю органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування; 4) неповне залучення інституцій громадянського суспільства до конкурсних процедур; 5) недостатній обсяг публічної інформації, доступної щодо суб'єктів гос-

подарювання, в яких держава має частку власності, істотно знижує прозорість їх діяльності, ускладнює громадський контроль та сприяє корупції [2].

З огляду на те, що строк дії Антикорупційної стратегії на 2021–2025 роки закінчився, у цьому дослідженні ми б хотіли підсумувати здобутки та упущення й сформулювати пропозиції до Антикорупційної стратегії на 2026–2030 роки. З цією метою ми б хотіли звернутися до досвіду ГО «Спротив».

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика долучення громадськості до заходів щодо запобігання корупції була предметом багатьох досліджень. Так, Н. П. Підбережник доходить висновку про те, що ефективна реалізація державної антикорупційної політики в Україні повинна відбуватися за участю громадськості і базуватися на комплексному застосуванні попереджувальних, просвітницьких, контролюючих та викривальницьких процедур, механізму взаємодії неурядових організацій та органів державної влади [3, с. 136].

На думку О. В. Новікова, всебічна підтримка з боку держави та належне законодавче забезпечення участі громадськості у сфері запобігання корупції є важливим міжнародним стандартом антикорупційної діяльності [4, с. 58].

Цікавими є висновки, які зробив у своєму монографічному дослідженні А. В. Білецький. Так, дослідник звертає увагу на те, що основною перешкодою на шляху ефективного запобігання корупційним злочинам громадськістю є відсутність підтримки з боку органів державної влади (46% респондентів) [5, с. 123].

Серед причин відсутності ефективної співпраці між органами державної влади та інституціями громадянського суспільства О. В. Калітенко зазначає: «влада здебільшого стала вважати представників громадянського суспільства вже повноцінними ворогами, а не небезпечними опонентами; правоохоронні органи мають активізувати розслідування випадків тиску та нападів на активістів та журна-

лістів, знайти винних та передати якісні матеріали справи до суду; потрібно розвивати регіональні громадські організації і вчити їх будувати коаліції та взаємодіяти із владою над вирішенням спільних проблем задля більшого захисту від переслідувань; ті, хто надають допомогу в протидії та запобіганні корупції (викривачі) досі не користуються захистом, який би відповідав найкращим світовим практикам» [6, с. 69, 70].

Можна назвати й інші публікації, які присвячені зазначеній тематиці. Водночас маємо звернути увагу на те, що зазначені дослідження зроблені на певному етапі реалізації антикорупційної політики України. Сьогодні громадськість, яка долучається до заходів щодо запобігання корупції в Україні, стикається як з вже відомими, так і новими викликами. Саме тому у межах цього дослідження ми б хотіли проаналізувати цю проблематику з точки зору насамперед досвіду ГО «Спротив», яка займається протидією корупції в Україні.

Мета статті полягає у дослідженні участі громадськості в заходах щодо запобігання корупції в Україні крізь призму підсумків реалізації Антикорупційної стратегії 2021–2025 років.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аналіз положень Антикорупційної стратегії 2021–2025 років свідчить про низку заходів, які мали бути здійснені для покращення участі громадськості у заходах щодо запобігання корупції в Україні. Йдеться про залучення громадськості до виявлення корупційних ризиків у проєктах та чинних нормативно-правових актах через здійснення громадської антикорупційної експертизи; долучення громадськості до підготовки нормативно-правових актів через проведення громадських обговорень; громадський контроль за діяльністю органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування; залучення громадськості до розробки чітких і передбачуваних критеріїв (індикаторів) добросовісності та професійної етики для кваліфікаційного оцінювання суддів і добору нових суддів; удосконалення про-

цесу проведення незалежного оцінювання роботи антикорупційних органів та розробки механізмів притягнення до відповідальності [2] тощо.

Водночас ми б хотіли подивитися на міру реалізації запланованих у зазначеній Антикорупційній стратегії заходів крізь призму досвіду ГО «Спротив», яка має багаторічний досвід у сфері запобігання корупції в Україні.

З практичної точки зору можна відзначити низку позитивних змін у сфері антикорупційної політики України. Передусім варто відзначити розвиток інструментів прозорості публічних фінансів, зокрема функціонування системи публічних закупівель, відкритих державних реєстрів та механізмів доступу до публічної інформації. Наявність таких інструментів значно розширює можливості громадськості щодо здійснення громадського контролю за діяльністю органів влади.

Крім того, протягом останніх років спостерігається поступове зростання ролі громадських організацій у формуванні суспільного запиту на прозорість і підзвітність державних інституцій. Громадські ініціативи дедалі частіше здійснюють аналітичні дослідження, проводять моніторинг бюджетних витрат та публічно висвітлюють проблемні питання у сфері використання публічних коштів.

Водночас досвід ГО «Спротив» дає змогу виокремити низку системних проблем, які залишаються актуальними протягом періоду реалізації антикорупційної стратегії.

Однією з ключових проблем є формальний характер взаємодії між органами влади та громадськими організаціями. Попри те, що антикорупційне законодавство України передбачає залучення інститутів громадянського суспільства до формування антикорупційної політики, на практиці така взаємодія часто має декларативний характер.

Іншою важливою проблемою є недостатня прозорість використання бюджетних коштів. На практиці нерідко трапляються випадки, коли інформація про фактичне використання коштів є фраг-

ментарною або розподілена між різними суб'єктами, що ускладнює проведення повноцінного громадського контролю.

Крім того, існують проблеми з реалізацією права на доступ до публічної інформації. Незважаючи на наявність відповідного нормативного регулювання, громадськість регулярно стикається з випадками відмов у наданні інформації або затягуванням строків її надання. Показовою у цьому контексті є ситуація, з якою зіткнулася ГО «Спротив» під час підготовки аналітичного дослідження «Рейтинг ТОП-60 міст за допомогою Сил оборони та безпеки» [7]. У межах підготовки зазначеного дослідження громадською організацією було направлено запити на публічну інформацію до органів місцевого самоврядування з метою отримання даних щодо спрямування коштів місцевих бюджетів на підтримку Сил безпеки та оборони.

Зокрема, до Тернопільської міської ради було направлено запит на публічну інформацію з проханням надати дані щодо фактично отриманих доходів міського бюджету за 2025 рік, а також інформацію про обсяги фінансової підтримки Сил безпеки та оборони України з міського бюджету, включно із сумами субвенцій, іншими формами фінансової допомоги, можливими поверненнями коштів та інформацією про придбання військових облигацій внутрішньої державної позики.

Незважаючи на те, що запитувана інформація стосувалася використання бюджетних коштів і відповідно до законодавства має бути відкритою, Тернопільська міська рада у відповіді на запит фактично відмовила у наданні інформації, зазначивши, що на подібні запити інформація не надається.

У зв'язку з цим ГО «Спротив» скористалася передбаченим законодавством механізмом захисту права на доступ до публічної інформації та подала відповідну скаргу до Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини. Після розгляду скарги та направлення звернення Уповноваженого до Тернопільської міської ради

запитувана інформація була надана громадській організації.

Зазначений випадок є показовим прикладом того, що на практиці право на доступ до публічної інформації не завжди реалізується належним чином без додаткового інституційного контролю. Водночас ефективно функціонування механізму парламентського контролю у сфері доступу до інформації, зокрема через інститут Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, дозволяє забезпечувати реалізацію цього права навіть у випадках первинної відмови органів влади.

Іншою гострою проблемою є протидія законній діяльності антикорупційних громадських організацій, затягування розгляду справ у судах. Так, ГО «Спротив» стикалася з проблемою неодноразових перенесень судових засідань у справах. Подібні ситуації призводять до затягування розгляду справ та фактично знижують ефективність механізмів судового захисту.

Крім того, під час проведення громадських акцій, зокрема одиночних пікетів, спрямованих на привернення уваги до корупційних проблем, представники організації стикалися з намаганнями з боку правоохоронних органів обмежити або перешкодити проведенню таких заходів.

Окремі випадки стосувалися також інформаційного тиску на представників організації. Зокрема, після оприлюднення матеріалів щодо резонансних корупційних схем представники громадської організації отримували звернення з вимогами видати відповідні публікації, а також стикалися з погрозами на адресу керівництва організації.

Подібні випадки свідчать про те, що на практиці діяльність громадських організацій, які здійснюють антикорупційний контроль, може супроводжуватися різними формами тиску або спробами обмеження їхньої діяльності. Це свідчить про необхідність подальшого вдосконалення механізмів захисту прав громадських організацій, які здійснюють громадський антикорупційний контроль.

Водночас досвід діяльності ГО «Спротив» показує, що одним із найбільш ефективних інструментів протидії подібному тиску є публічність та розголос. Саме тому організація активно використовує інформаційні ресурси та створює власні медійні платформи [7] для висвітлення фактів можливих корупційних порушень.

Публічність та широке інформування суспільства про корупційні ризики та порушення є важливим інструментом громадського контролю, оскільки саме суспільний резонанс часто стає чинником, який змушує відповідні органи реагувати на виявлені проблеми.

Окрему увагу ми б хотіли звернути на проблему взаємодії громадськості та антикорупційних органів. Про проблеми у цій сфері свідчить наступний кейс. Так, ГО «Спротив» у співпраці з OSINT-спільнотою «Характерник» провела незалежне розслідування щодо можливих фактів розкрадання бюджетних коштів у Міністерстві оборони України [8]. За результатами проведеного аналізу було підготовлено та подано заяви до Національного антикорупційного бюро України та Державного бюро розслідувань, до яких було долучено зібрані матеріали та докази можливих порушень законодавства.

Проте у відповіді, наданій Національним антикорупційним бюро України від 19 лютого 2026 року, зазначалося, що подані матеріали «не містять достатніх об'єктивних даних» та потребують додаткової перевірки [9]. Станом на момент підготовки даного дослідження активісти громадської організації не отримали інформації про відкриття відповідного кримінального провадження або інші результати розгляду поданих матеріалів.

Крім того, у зв'язку з бездіяльністю Державного бюро розслідувань представники ГО «Спротив» вимушені були вернутися до суду з метою оскарження бездіяльності правоохоронного органу. За результатами розгляду справи суд зобов'язав ДБР внести відповідні відомості до Єдиного реєстру досудових розслідувань та відкрити кримінальне провадження. Водночас

навіть після ухвалення судового рішення відомості до ЄРДР внесені не були.

Зазначена ситуація демонструє, що на практиці громадські організації, які здійснюють антикорупційну діяльність, можуть стикатися з проблемами реагування спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції та правоохоронних органів на повідомлення про можливі факти корупційних правопорушень. Це, у свою чергу, підтверджує актуальність положень Антикорупційної стратегії щодо необхідності вдосконалення механізмів удосконалення процесу проведення незалежного оцінювання роботи антикорупційних органів та розробки механізмів притягнення до відповідальності.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. У результаті проведеного дослідження можна зробити наступні висновки:

1. У сфері участі громадськості в заходах щодо запобігання корупції накопичилася значна кількість системних проблем, які потребують свого нагального вирішення. Йдеться про формальний характер взаємодії між органами влади та громадськими організаціями; неналежний рівень доступу громадськості до публічної інформації; протидію законній діяльності антикорупційних громадських організацій, затягування розгляду справ у судах; неефективну взаємодію громадськості та антикорупційних органів тощо.

2. Комплексне вирішення зазначених та інших проблем залучення громадськості до заходів щодо запобігання корупції можливе через діалог держави з антикорупційними громадськими організаціями. Саме зворотний зв'язок від інститутів громадянського суспільства дасть змогу, з одного боку, краще визначити коло існуючих проблем у цій сфері, а з іншого – перевірити на практиці дієвість тих організаційних та правових рішень, які пропонуються для їхнього подолання. Крім того, важливим кроком розв'язання актуальних проблем участі громадськості в заходах щодо запобігання корупції є належне їх відображення у завданнях майбутньої Антикорупційної стратегії на 2026–2030 роки.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Про запобігання корупції : Закон України від 14.10.2014 року № 1700-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text> (дата звернення: 07.04.2026).
2. Про засади державної антикорупційної політики на 2021-2025 роки : Закон України від 20.06.2022 р. № 2322-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2322-20#Text> (дата звернення : 07.04.2026).
3. Підбережник Н. П. Участь громадськості у запобіганні та протидії корупції в Україні в контексті євроінтеграційних процесів. *Ефективність державного управління*. 2016. № 48. С. 131–137. <https://doi.org/10.33990/2070-4011.48.2016.175770>
4. Новіков О. В. Проблеми участі громадськості у запобіганні корупції в Україні. *Питання боротьби зі злочинністю*. 2019. № 37. С. 58–72. DOI: 10.31359/2079-6242-2019-37-58
5. Білецький А. В. Участь громадськості в запобіганні корупційним злочинам в Україні : монографія / А. В. Білецький ; [наук. ред. Б. М. Головін]. Харків : Право, 2018. 188 с.
6. Альтернативний звіт з оцінки ефективності впровадження державної антикорупційної політики / [О. В. Калітенко, Д. О. Калмиков, І. Б. Коліушко та ін.] ; за заг. ред. М. І. Хаврюка. Київ : Москаленко О. М. 2019. 366 с.
7. Про нас. ГО «Спротив» : вебсайт. URL: <https://sprotyv.team/?7f78-collection=4756dad5-6ae7-4ad3-8a34-5fb80932c0ff#aboutus> (дата звернення: 07.04.2026).
8. НАБУ і ДБР навмисно затягують розслідування масштабних розкрадань у Міноборони. URL: <https://www.instagram.com/p/DU8gaAzDOI/?igsh=MTE2em90NHpudjZjNw%3D%3D> (дата звернення: 07.04.2026).
9. Відповідь на звернення НАБУ на звернення ГО «Спротив». URL: https://drive.google.com/file/d/1n_hbPCsZhw7BfEfzuKzqk56RYkqRnxeh/view?usp=drivesdk (дата звернення: 07.04.2026).

REFERENCES:

1. Zakon Ukrainy Pro zapobihannia koruptsii : pryiniaty 14 zhovt. 2014 roku № 1700-VII [Law of Ukraine on prevention of corruption from October 14 2014, № 1700-VII]. (2014). Verkhovna Rada Ukrainy. Zakon Rada Ukraine [in Ukrainian].
2. Zakon Ukrainy Pro zasady derzhavnoi antykoruptsiinoi polityky na 2021–2025 roky : pryiniaty 20 cherv. 2022 roku № 2322-IX [Law of Ukraine on the principles of state anti-corruption policy for 2021–2025 from June 20 2022, № 2322-IX]. (2022). Verkhovna Rada Ukrainy. Zakon Rada Ukraine [in Ukrainian].
3. Pidberezhenyuk, N.P. (2016). Uchast hromadskosti u zapobihanni ta protydii koruptsii v Ukraini v konteksti yevrointehratsiinykh protsesiv [Public participation in prevention and counteraction to corruption in Ukraine in the context of European integration processes]. *Efektivnist derzhavnoho upravlinnia – Efficiency of Public Administration*, 48, 131–137. <https://doi.org/10.33990/2070-4011.48.2016.175770> [in Ukrainian].
4. Novikov, O.V. (2019). Problemy uchasti hromadskosti u zapobihanni koruptsii v Ukraini [Problems of public participation in corruption prevention in Ukraine]. *Pytannia borotby zi zlochynnistiu – Issues of Crime Prevention*, 37, 58–72. <https://doi.org/10.31359/20796242.2019.37.58> [in Ukrainian].
5. Biletskyi, A.V. (2018). Uchast hromadskosti v zapobihanni koruptsiinym zlochynam v Ukraini [Public participation in preventing corruption crimes in Ukraine]. Kharkiv: Pravo [in Ukrainian].

6. Kalitenko, O.V., Kalmykov, D.O., Koliushko, I.B., et al. (2019). Alternatyvnyi zvit z otsinky efektyvnosti vprovadzhennia derzhavnoi antykoruptsiinoi polityky [Alternative report on evaluation of the effectiveness of implementation of state anti-corruption policy] (M.I. Khavroniuk, Ed.). Kyiv: Moskalenko O.M. [in Ukrainian].

7. Sait HO «Sprotyv» [Website of NGO "Sprotyv"]. sprotyv.team. Retrieved from <https://sprotyv.team/?7f78-collection=4756dad5-6ae7-4ad3-8a34-5fb80932c0ff#aboutus> (accessed: 07.04.2026) [in Ukrainian].

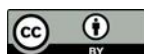
8. NABU i DBR navmysno zatiaguiut rozsliduvannia masshtabnykh rozkradan u Minoborony [NABU and SBI deliberately delay investigations of large-scale embezzlement in the Ministry of Defence]. instagram.com. Retrieved from <https://www.instagram.com/p/DU8gaAzDOI/?igsh=MTE2em90NHpudjZjNw%3D%3D> (accessed: 07.04.2026) [in Ukrainian].

9. Vidpovid na zvernennia NABU na zvernennia HO «Sprotyv» [Response of NABU to the appeal of NGO "Sprotyv"]. drive.google.com. Retrieved from https://drive.google.com/file/d/1n_hbPCsZhw7BfEzuzKzqk56RYkqRnxeh/view?usp=drivesdk (accessed: 07.04.2026) [in Ukrainian].

Дата першого надходження статті до видання: 13.04.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 08.05.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 20.05.2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу CC BY 4.0